

משנה תענית פרק ב

Mishnah Taanit, chapter 2

(1) What is the order [of the service] for [the last seven] fast days [mentioned in Mishnah 6 of the previous chapter]? The Ark is taken out to the square of town [as if to say: We shamed our usually discreet Holy vessel, the ark, by sinning and prayed discretely within the synagogue, but we were not answered. Perhaps by shaming ourselves and praying in the public square, our prayers will be answered]. Ash [representing עקידת

יצחק] is placed on the Ark [indicating that God joins us in our pain, as the verse states: "I am with you in distress," (Psalms 91:15) and ash is also placed] on the head of the Nasi and on the head of the Av Bet Din [who are thereby subjected to being disgraced by others]. Everyone else [however,] places ash on their own head. The elder among them addresses them with words of admonition saying: "Our brethren, it is not stated regarding the people of Ninveh: "And God saw their sackcloth and their fasting," rather: "And God saw their deeds, that they turned from their evil ways" (Jonah 3:6). And in the Prophets it is said: And rend your hearts and not your garments" (Joel 2:13).

(2) They then stood in prayer. They send before the Ark [to serve as *hazzan*] an Elder, who is well conversant [with the prayers], who has children, and whose house is empty [of food; another explanation, his house is empty of sin], so that

רבנו עובדיה מברטנורא

א סדר תעניות כיצד. בשבע תעניות אחרונות קא מייירי: **את התיבה.** הארון שספר תורה מונח בו, כלומר כלי צנוע היה לנו ונתבזה בעוונינו. ולמה לרחובה של עיר, לומר, צעקנו בצנעה בבית הכנסת ולא נענינו, נבזה עצמנו בפרהסיא ברחובה של עיר: **אפר מקלה.** אפר שריפה. ומשום דעפר נמי אקרי אפר, תנא אפר מקלה. דהכא צריך שיהיה אפר ממש כדי שיזכור הקב"ה עקידתו של יצחק וירחם: **על גבי התיבה.** משום דכתיב (ישעיה סג) בכל צרתם לו צר: **ובראש הנשיא וכו'.** והן עצמן אינם נוטלים, כדי שיתביישו יותר, לפי שאינו דומה מתבייש מעצמו למתבייש מאחרים: **דברי כבושים.** דברים שכובשין לבו של אדם להחזירו למוטב: **ובקבלה.** בדברי הנביאים: **ב ורגיל.** היודע סדר תפלה: **ויש לו בנים וביתו ריקן.** שאין בביתו במה לפרנס את בניו, ומתוך שנפשו עגומה

א סדר תעניות כיצד, מוציאין את התיבה לרחובה של עיר ונותנין אפר מקלה על גבי התיבה ובראש הנשיא ובראש אב בית דין, וכל אחד ואחד נותן בראשו. תוקן שבהן ואומר לפניהן דברי כבושין, אחינו, לא נאמר באנשי ניגוה, וירא האלהים את שקם ואת תעניתם, אלא, (יונה ג) וירא האלהים את מעשהם, כי שבו מדרך הרעה. ובקבלה הוא אומר, (יואל ב) וקרעו לבבכם ואל בגדיכם: **ב** עמדו בתפלה, מורידין לפני התיבה וקן ורגיל, ויש לו בנים, וביתו ריקן, כדי שיהא

his heart be fully devoted to prayer. He recites before them twenty-four blessings; eighteen [the שמונה עשרה] which are recited every day and he adds to them another six [blessings, enumerated in the next Mishnah, between רופא חולי עמו and גואל ישראל].

(3) And these [additional six blessings] are: Zichronot [אתה זוכר], Shofarot [אתה נגלית], as recited on Rosh HaShanah, and [Psalms 120 beginning with]: “In my distress I called the Lord”; [Psalms 121] “I will lift up my eyes the mountains”; [Psalms 130] “From the depths have I called you O Lord”; and [Psalms 102] “A prayer of the afflicted when he faints”. Rabbi Yehudah says: He need not say Zichronot and Shofarot, instead, he recites [from Scripture]: “If there be a famine in the Land, if there be pestilence,” (I Kings 8:37-40) and “The word of the Lord which came to Jeremiah concerning the droughts” (Jeremiah 14:1-9) and he ends each [of the additional six blessings] with its appropriate ending [Zichronot — ברוך אתה, with אתה זוכר ה' זוכר הברית, and Shofarot — אתה נגלית, with ברוך אתה, ה' שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים concluding blessings].

(4) On the first [referring to ראה נא בענינו, i.e., the first prayer which is expanded due to the fast, but is not one of the additional six blessings] he concludes with: “He who answered Abraham on the Mount of Moriah, He shall answer you and hearken this day to the sound of your cry, blessed are you O Lord Who redeems Israel”. On the second [which is the first of the six additional blessings], he

רבנו עובדיה מברטנורא

עליו, מתפלל בכונה. אי נמי, ביתו ריקן מן העבירות, שלא יצא עליו שם רע בילדותו: ומוסיפין עליהם שש. בין גואל לרופא אומר שש ברכות הללו: ג זכרונות ושופרות. כל הפסוקים כמו שאומרים בראש השנה: ואומר חותמיהן. אחר זכרונות חתימת זכרונות, ואחר שופרות חתימת שופרות, וכן אחר כולם. כדמפרש ואזיל: ד על הראשונה. בגואל ישראל הוא מתחיל להאריך, ואעפ"ש שאינה

לבו שלם בתפלה, ואומר לפנייהם עשרים וארבע ברכות, שמונה עשרה שבכל יום, ומוסיף עליהן עוד שש: ג ואלו הן, זכרונות, ושופרות, אל יי בצרתה לי קראתי ויענני, אשא עיני אל ההרים וגו', ממעמקים קראתיך ה', תפלה לעני כי יעטף. רבי יהודה אומר, לא היה צריך לומר זכרונות ושופרות, אלא אומר תחתייהן, רעב כי יהיה בארץ, דבר כי יהיה וגו', אשר היה דבר ה' אל ירמיהו על דברי הבצרות. ואומר חותמיהן: ד על הראשונה הוא אומר, מי שענה את אברהם בהר המוריה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה, ברוך אתה ה' גואל ישראל. על השניה הוא אומר, מי

concludes with: “He Who answered our fathers at the Sea of Reeds, He shall answer you and hearken this day to the sound of your cry, blessed are you O Lord, Who remembers the forgotten.” On the third [the second of the six additional blessings], he concludes with: “He Who answered Joshua at Gilgal, He shall answer you and hearken this day the sound of your cry, blessed are you O Lord, Who hear the sound of the shofar.” On the fourth [the third of the additional blessings] he concludes with: “He Who answered Samuel at Mitzpah, He shall answer you and hearken this day to the sound of your cry, blessed are you O Lord, Who hearkens to a cry.” On the fifth [the fourth additional blessing] he concludes with: “He Who answered Elijah on the mount of Carmel, He shall answer you and hearken this day to the sound of your cry, blessed are you O Lord, Who hears prayer.” On the sixth [the fifth additional blessing] he concludes with: “He Who answered Jonah from the belly of the fish, He shall answer you and hearken this day to the sound of your cry, blessed are you O Lord, Who answers in times of distress.” On the seventh [in the series of expansions which is the sixth additional blessing] he concludes with: “He Who answered David, and Solomon his son, in Jerusalem, He shall answer you and hearken this day to the sound of your cry, blessed are you O Lord, Who has mercy on the Land” [though Jonah was after David and Solomon the Rabbis preferred to end with David and Solomon since each introduced prayers

רבנו עובדיה מברטנורא

ממנין שש, קורא אותה ראשונה, לפי שבה מתחיל להוסיף ולהאריך: על השביעית. לברכות שמאריך בהן, אבל הברכות שמוסיפין בשביל התענית אינם אלא שש, שברכה ראשונה שהיא גואל ישראל דשמונה עשרה היא, אלא שמאריך בה: מי שענה את דוד ואת שלמה בנו. ואע"ג דיונה בתר דוד ושלמה היה, מכל מקום מקדים ליה ברישא, משום דבעי למחתם בסוף הברכות ברוך המרחם על הארץ, ודוד ושלמה בנו הם שהתפללו על ארץ ישראל. דוד, ויהי רעב בימי דוד וגו' (שמואל ב

שענה את אבותינו על ים סוף, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם היום הוה, ברוך אתה ה' זוכר הנשכחות. על השלישית הוא אומר, מי שענה את יהושע בגלגל, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם היום הוה, ברוך אתה ה' שומע תרועה. על הרביעית הוא אומר, מי שענה את שמואל במצפה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הוה, ברוך אתה ה' שומע צעקה. על החמישית הוא אומר, מי שענה את אליהו בהר הכרמל, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הוה, ברוך אתה ה' שומע תפלה. על הששית הוא אומר, מי שענה את יונה ממעי הדגה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הוה, ברוך אתה ה' העונה בעת צרה. על השביעית הוא אומר, מי שענה את דוד ואת שלמה בנו בירושלים, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הוה, ברוך אתה

regarding drought (see II Samuel 20:26 and I Kings 1:8)].

(5) It once happened [in Tzipori] during the days of Rabbi Halafta and Rabbi Hananiah ben Tradyon that a man went before the Ark and completed the entire blessing and they did not respond Amen after the blessing [rather, they responded: ברוך — Blessed is the Name of His glorious Kingdom for ever and ever, as was the custom to respond in the Temple]. [The Synagogue attendant would call out at each of the blessings:] Sound the *tekiah*; Priests sound the *tekiah*. [Then the *hazzan* exclaimed]: He Who answered our father Abraham on the Mount of Moriah, he shall answer you and hearken this day to the sound of your cry. [The Synagogue attendant would then call out]: Sound a *teruah*, children of Aharon sound a *teruah*. [Then the *hazzan* exclaimed]: He Who answered our fathers at the Sea of Reeds, he shall answer you and hearken this day to the sound of your voice. When the matter came up before the Sages, they said: This [the response of, Blessed is the Name of His glorious Kingdom for ever and ever, instead of, Amen,] was not our custom [and the custom to do so is] only at the Eastern Gate [of the Temple] and on the Temple Mount [at the mention of the Holy Name.

The *halachah* follows the Sages].

(6) On the first three fasts [which were decreed upon the entire community (see 1:5 above)], the men of the [priestly] *mishmar* [watch, who were on duty for Temple service that week], fast, but do not [have to] complete the fast [there were

רבנו עובדיה מברטנורא

כא. ושלמה, רעב כי יהיה בארץ (מלכים א ח): ה' בימי רבי חלפתא. בצפורי היה: ולא ענו אחריו אמון. גרסינן. לפי שבמקדש לא היו עונין אמון אחר כל ברכה אלא ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, כדאמרין בגמרא בברכות פרק הירואה. ואלו לא במקדש היו ועשו כדרך שעושים במקדש: תקעו בני אהרן תקעו. חזן הכנסת אומר להם כן, על כל ברכה וברכה: לא היינו נוהגין כן. שלא לענות אמון אלא ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. אלא בשער המזרח. שער מזרח של הר הבית ושער המזרח של עזרה. לפי שהיו מזכירין שם המפורש בחתימת הברכה, לא סגי בעניית אמון. ואין

twenty-four priestly *mishmarot* who rotated every week]. While the men of the Bet Av [on duty that day] do not fast at all [each *mishmar* was subdivided into seven Bet Avot families, who took turns doing the Temple service each day of the week. In the event that there was a heavy work-load the other men in the *mishmar* had to be ready to be called upon if needed]. On the second three fasts (see 1:6 above) the men of the *mishmar* fast, and complete their fast, and the men of the Bet Av fast, but do

מְשַׁלְמִין, וְאֲנָשֵׁי בֵּית אָב לֹא הָיוּ מִתְעַנִּין כָּלֵל. שְׁלֹשׁ שְׁנֵיּוֹת, אֲנָשֵׁי מִשְׁמַר מִתְעַנִּין וּמְשַׁלְמִין, וְאֲנָשֵׁי בֵּית אָב מִתְעַנִּין וְלֹא מְשַׁלְמִין. שִׁבְעַת אַחֲרֹנוֹת, אֵלּוּ וְאֵלּוּ מִתְעַנִּין וּמְשַׁלְמִין, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, שְׁלֹשׁ תְּעִנִּיּוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת, אֵלּוּ וְאֵלּוּ לֹא הָיוּ מִתְעַנִּין כָּלֵל. שְׁלֹשׁ שְׁנֵיּוֹת, אֲנָשֵׁי מִשְׁמַר מִתְעַנִּין וְלֹא מְשַׁלְמִין, וְאֲנָשֵׁי בֵּית אָב לֹא הָיוּ מִתְעַנִּין כָּלֵל. שִׁבְעַת אַחֲרֹנוֹת, אֲנָשֵׁי מִשְׁמַר מִתְעַנִּין וּמְשַׁלְמִין, וְאֲנָשֵׁי בֵּית אָב מִתְעַנִּין וְלֹא מְשַׁלְמִין: ז' אֲנָשֵׁי מִשְׁמַר מִתְרִים לְשָׁתוֹת יַיִן בְּלֵילוֹת, אֲכָל לֹא כְּמִים. וְאֲנָשֵׁי בֵּית אָב, לֹא בַּיּוֹם וְלֹא בְּלֵילָה. אֲנָשֵׁי מִשְׁמַר

not complete their fast. On the last seven fasts both fast and complete their fast; this is the opinion of Rabbi Yehoshua. But the Sages say: On the first three fasts neither fast at all, on the second three, the men of the *mishmar* fast but do not complete their fast, while the men of the Bet Av do not fast at all. On the last seven fasts the men of the *mishmar* fast and complete their fast, while the men of the Bet Av fast, but do not complete their fast.

(7) [During the course of the year] the men of the *mishmar* [do not worry about being called upon to assist the Bet Av at night and] are [therefore] permitted to drink wine in the evening, but not during the day. However, the men of the Bet Av may not [drink wine] either on the day or the [preceding] evening [since in the evening though the work-load was much less than during the day, nevertheless they were responsible to insure the complete burning of the fats and limbs that were offered during the day and to replace anything that fell off the altar]. Both the men of the *mishmar* and of the *ma'amed* [the group of Israelites

רבנו עובדיה מברטנורא

לומר לא היו נוהגין לתקוע אלא במקדש, דודאי תוקעין בגבולין, כדמוכח בהך מסכתא ובראש השנה. והלכה כחכמים: ו' אנשי משמר. עשרים וארבעה משמרות כהונה היו, כל משמר עובד בשבת שלו: אנשי בית אב. המשמר מתחלק לשבעה בתי אבות, כמנין ימות השבוע, כל אחד עובד יומו: מתענין ולא משלמין. שתעניות הראשונות אינן חמורין כל כך ולפיכך אין משלמין, שאם תכבד העבודה על אנשי בית אב שהיו עובדין אותו היום, יבואו אלו לסייע, ויהא בהן כח לעבוד: ז' אנשי משמר מותרים לשתות יין. לאו גבי תענית קאי. אלא אידי דאיירי בבני משמר מייתי לה הכא: בלילות.

to each *mishmar*, who gathered in the Temple Court and would read the narrative of creation, and pray for the acceptance of the offerings.] may not cut their hair, nor wash their clothes [during their week of service], but on Thursday they may do so, in honor of *Shabbat* [the Rabbis instituted this so that they are properly groomed and

וְאֲנָשִׁי מֵעֶמֶד אֶסְרִין מְלֻסְפֵּר וּמְלֻכָּבֵס, וּבַחֲמִישִׁי מִתְּרִין מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבָּת: ח כָּל הַכְּתוּב בְּמַגֵּלַת תְּעִנִּית דְּלֵא לְמֻסְפֵּד, לְפָנָיו אֶסּוּר, לְאַחֲרָיו מִתֵּר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו אֶסּוּר. דְּלֵא לְהִתְעַנָּא בְּהוֹן, לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו מִתֵּר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, לְפָנָיו אֶסּוּר, לְאַחֲרָיו מִתֵּר: ט אֵין גּוֹזְרִין תְּעִנִּית עַל הַצְּבוּר בַּתְּחִלָּה בַּחֲמִישִׁי, שְׁלֵא לְהַפְקִיעַ הַשְּׁעָרִים,

prepared the week before].

(8) [The Scroll of Fasts contained a list of the days on which miracles occurred and on some of those days fasting was prohibited and on others, both fasting and eulogies were prohibited (see Shabbat 13b).] Whenever it is written in the Scroll of Fasts: Not to eulogize, it applies to [that day and] the preceding day [to prevent one doing so on the holiday itself] but not the following day. Rabbi Yose says: It is prohibited both on the preceding day and the following day. However, [whenever it is written]: Not to fast, it is permitted on the preceding day and the following day. Rabbi Yose says: It is prohibited on the preceding day but permitted on the following day. [Today we follow the view that all the prohibitions listed in the Scroll of Fasts are no longer in effect, except for Hanukah and Purim.]

(9) We do not decree upon the community a fast that begins on Thursday, so as not to cause a rise in prices in the market [lest shop-keepers upon seeing that

רבנו עובדיה מברטנורא

שאין לחוש שמא תכבד העבודה על אנשי בית אב בלילה ויצטרכו אלו לבוא לסייעם: לא ביום ולא בלילה. לפי שהיו צריכין להעלות כל הלילה אברים ופדרים שפקעו מעל המזבח: אנשי מעמד. הם ישראלים הקבועים בירושלים ועומדים על קרבן אחיהם ומתפללין שיהא מקובל ברצון, ועומדים שם בשעת העבודה שלוחים מכל ישראל, דהיאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו והכתוב אומר (במדבר כח) תשמרו להקריב לי במועדו, לישראל מצוה שיעמדו על הכהנים בשעת עבודה: אסורים לספר ולכבס. משנכנסו למשמרתם, כל אותה שבת, כדי שיספרו קודם לכן ולא יכנסו למשמרתם כשהן מנוולין: ובחמישי. שבתוך משמרתן: מותרים. שדרך (רוב) בני אדם לספר בחמישי ואין ממתניין לספר בערב שבת מפני הטורה: ח כל הכתוב במגלת תענית. ימים שנעשו בהם נסים לישראל בבית שני וקבעו ימים טובים, אית יומי דלא להתענא בהון בלבד, ואית יומי דחמירי טפי דלא למספד בהון. ואותן שהן חמורים ואסורים בהספד, לפניו אסור בהספד, דלמא אתי למעבד הכי ביו"ט גופיה: לאחרינו מותר. דכיון דערב יו"ט לא חיישינן. ואנן קיימא לן דבטלה מגילת תענית, וכל אותן הימים הכתובים שם דלא להתענא ודלא למספד, כולן מותרים בהספד ותנעית,

people are buying for two large meals, one for after the fast, and the other for Shabbat, mistakenly believe, that people are beginning to hoard food in preparation for an oncoming drought]. Rather, the first three fasts are on Monday, Thursday and Monday; the second three, on Thursday, Monday and Thursday. Rabbi Yose says: Just as the first three fasts are not [to commence] on Thursday, so too, neither the second [three fasts] nor the final [three fasts may commence on Thursday].

(10) We do not decree on the community a fast on Rosh Hodesh, Hanukah, or Purim; but if they had already [decreed and] begun [a series of fasts] they do not interrupt; this is the opinion of Rabban Gamliel. Rabbi Meir says: Although Rabban Gamliel is of the opinion that one does not interrupt, he agrees that they [break their fast before sundown and] should not complete the fast. So too, regarding Tishah B'Av [in the era when Sanhedrin sanctified the New moon through the testimony of witnesses,] which falls on the eve of Shabbat [they break the fast before sundown. The *halachah* does not follow Rabbi Meir. The set calendar, in practice today, makes it impossible for Tishah B'Av to fall on a Friday].

רבנו עובדיה מברטנורא

חוץ מחנוכה ופורים שאסורין בהספד ותענית. וימים שלפניהם ואחריהם מותר: **ט** **שלא להפקיע את השערים.** כשרואין בעלי חנויות שקוננין למוצאי חמישי שתי סעודות גדולות, אחת לליל התענית ואחת לשבת, יהיו סבורין שבא רעב לעולם, ומיקרין ומפקיעין השער. אבל משחתחילו להתענות בשני, יודעים שאינו אלא מפני התענית. פירוש אחר, שלא יאמרו אם לא שראו בית דין שהרעב בא, לא היו דוחקים לגזור תענית עתה סמוך לשבת, ומפני כן ייקרו ויפקיעו השער: **י** **ואם התחילו.** שגזרו התענית קודם לכן והתחילו להתענות על הצרה אפילו יום אחד, ופגע בהן אחד מאלו הימים, אין מפסיקין: **מודה הוא שאין משלימין.** להתענות בהן כל היום, אלא אוכל בערב סמוך לשקיעת החמה: **וכן תשעה באב שחל להיות בערב שבת.** כגון בזמן שהיו בית דין קובעים על פי הראיה, אוכל בערב סמוך לשקיעת החמה, מפני כבוד השבת, שלא יכנס לשבת כשהוא רעב. ואין הלכה כר' מאיר. אלא מתענין ומשלימין. וכן תשעה באב שחל להיות בערב שבת מתענה ומשלים:

אָלָא שְׁלֹשׁ תַּעֲנִיּוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת שְׁנֵי וְחֲמִישֵׁי וְשְׁנֵי וְשְׁלֹשׁ שְׁנֵי חֲמִישֵׁי שְׁנֵי וְחֲמִישֵׁי רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, כְּשֵׁם שְׂאִין הָרֵאשׁוֹנוֹת בְּחֲמִישֵׁי, כִּךָּ לֹא שְׁנֵיּוֹת וְלֹא אַחֲרוֹנוֹת: **י** אֵין גּוֹזְרִין תַּעֲנִית עַל הַצָּבוּר בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ, בְּחֻנְכָּה וּבְפוּרִים, וְאִם הִתְחִילוּ, אֵין מְפַסְקִין, דְּבָרֵי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל, אָמַר רַבִּי מְאִיר, אַף עַל פִּי שְׂאֵמֵר רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אֵין מְפַסְקִין, מוֹדֵה הִיָּה שְׂאֵין מְשַׁלְּמִין. וְכֵן תְּשֻׁעָה בָּאֵב שְׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת: